Марија Јефтимијевић Михајловић

рођена је у Косовској Митровици 1978. године. Дипломирала је на Филолошком факултету Универзитета у Приштини (Катедра за српску књижевност и језик), 2001. године. Магистарску тезу *Поетика Бранка Миљковића* одбранила је 2009. године. Докторирала је са темом *Стилско-тематске одлике Романа Петра Сарића* 2016. године.

Аутор четири књиге из области књижевне критике и историје књижевности: *Слика и идеја (поетика и критика)* (2011), *Миљковић између поезије и мита* (2012), *Знамења и значења (огледи о српској књижевности Косова и Метохије)* (2018), и *Мит(о)поетика романа Петра Сарића* (2021), као и збирке поезије *Храм тишине* (2023).

Књижевни опус Драгана Лакићевића сведочи о непрестаном прожимању стварности и књижевности, документа и имагинације. У његовим романима чињенице, лична и колективна сећања, усмено предање, легенде, архивска грађа и историјски трагови не остају на маргини текста, већ постају покретач књижевне приче. Ова монографија испитује начине на које се фактографска грађа преображава у фикцију, како документ добија нова значења у уметничкој целини и на који начин Лакићевићева проза успоставља равнотежу између историјске и књижевне истине.

9 788688 6851 60
ISBN 978-86-88685-16-0

Марија Јефтимијевић Михајловић

(НЕ)СТВАРНА ПРИЧА

ФАКТОГРАФИЈА И ФИКЦИЈА У РОМАНИМА ДРАГАНА ЛАКИЋЕВИЋА

Марија Јефтимијевић Михајловић

(НЕ)СТВАРНА ПРИЧА

ФАКТОГРАФИЈА И ФИКЦИЈА У РОМАНИМА ДРАГАНА ЛАКИЋЕВИЋА

НАУЧНО УДРУЖЕЊЕ ЗА РАЗВОЈ СРПСКИХ СТУДИЈА

ИНСТИТУТ ЗА СРПСКУ КУЛТУРУ ПРИШТИНА - ЛЕПОСАВИЋ

Марија Јефтимијевић Михајловић

(НЕ)СТВАРНА ПРИЧА

Фактографија и фикција у романима Драгана Лакићевића

Рецензенти:

Проф. др Бошко Сувајџић,
редовни професор Филолошког факултета
Универзитета у Београду

Проф. др Горан Максимовић,
редовни професор Филозофског факултета
Универзитета у Нишу

Проф. др Сања Мацура,
редовни професор Филолошког факултета
Универзитета у Бањој Луци

Уредник:

Др Борис Булатовић

Издавање ове књиге финансијски су подржали
Министарство културе и Министарство науке,
технолошког развоја и иновација Републике Србије.

Copyright © 2026 by Марија Јефтимијевић Михајловић
Copyright © 2026 by Научно удружење за развој српских студија
Copyright © 2026 by Институт за српску културу Приштина – Лепосавић

ISBN 978-86-88685-16-0

Марија Јефтимијевић Михајловић

(НЕ)СТВАРНА ПРИЧА

Фактографија и фикција у романима Драгана Лакићевића

НАУЧНО УДРУЖЕЊЕ ЗА РАЗВОЈ СРПСКИХ СТУДИЈА
ИНСТИТУТ ЗА СРПСКУ КУЛТУРУ ПРИШТИНА – ЛЕПОСАВИЋ
Нови Сад – Лепосавић, 2026.

Леґенда је у природи моґа дара и сензибилитета.
Драган Лакићевић

САДРЖАЈ

УВОДНА РЕЧ. 9

„...ШТА СЕ ДОГАЂА И ШТА САЊАМ“ 15

Верник и вереник поезије или апсолутни књижевник 17

Фактографија детињства и/или детињство
као фактографија. 28

Књижевност и живот: од фактографије до фикције.
Преимућство књижевне над историјском истином. 48

Писац и уредник: између књижевног стварања и
културне мисије. „Уредник често дисквалификује
себе као писца“. 57

(НЕ)ИЗМИШЉЕНИ ЈУНАК:
РАБЛЕОВСКО ЖИТИЈЕ ТОМАША РАКОЧЕВИЋА 67

Легенда и прича: од историјске личности
до аутентичног књижевног јунака 69

Мозаичка структура романа: контруисање приче.
Позиција писца и позиција казивача. Документарност
и фикционалност: *pro et contra* 90

Трагедија „Генија“. Књижевни јунак између
историје, сатире и трагедије 125

ДНЕВНИК И СПОМЕНИК 159

Од документа ка роману.
Дневник каменоресца – споменик сећању (животу). 161

О дискурзивном и имагинативном кључу романа.
Парабола о уметности и уметнику 176

О камену и имену: процес симболизације
и митологизације. 185

Поетика набрајања и усправности:
(мета)физички подвиг и литургијски чин 201

ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА: Шта (ни)смо рекли? 211

ПРИЛОЗИ. 235

Summary. 237

Белешка о ауторки. 243

Белешка о писцу 245

Индекс имена 249

Избор из грађе 253

УВОДНА РЕЧ

У обимном, жанровски разуђеном и поетички сложеном делу Драгана Лакићевића (поезији, приповеткама, романима, легендама, публицистици) готово да нема оштре границе између онога што је писац проживео, чуо, запамтио, прочитао или пронашао у неком документу и онога што се, после дугог процеса унутрашњег сазревања, претворило у књижевност. Његово аутопоетичко уверење да се у његовом схватању „све претвара у књижевност“ и да је његов „поглед на свет (...) књижевни“ може се узети као један од могућих кључева за разумевање читавог опуса, пре свега прозног. Сâм Лакићевић каже да припада „оној врсти писаца који имају сто прича или сто књига“, али да такође „поштује и оне који целог живота пишу само једну књигу“.[1] Јер, и једнима и другима циљ је исти – написати књигу која би требало да се памти толико и разуме тако да ће бити „свачија“.

Још од детињства, у којем су се непосредна чулна перцепција завичајне Мораче, породично памћење, приче старијих, народна прича, епска песма, косовско предање, легенда и књига сусретали као равноправни облици сазнавања света, Лакићевић стварност не доживљава као затворен систем *īроверљивих чињеница*, него као неисцрпну ризницу *моīућих īрича*. Слика, име, предмет, породична повест, фрагмент нечијег живота или готово заборављена личност могу у његовој стваралачкој свести годинама постојати латентно, да би се тек накнадно, посредством имагинације, језика и књижевног поступка, преобразили у мотив,

[1] Милош Јевтић, *Верник īоезије: разīовори са Драīаном Лакићевићем*, Партенон, Београд, 2002, 51.

симбол, јунака или једно књижевно дело – роман. Отуда се однос фактографије и фикције намеће и као једно од важних питања Лакићевићеве поетике и као проблем који води ка самом средишту његовог разумевања књижевности. Његово дело показује да стварност не престаје да буде *истинита* онда када уђе у књижевност, али да унутар уметничког текста мора престати да буде само *чињеница*. Другим речима, она мора задобити форму, унутрашњу мотивацију, симболички потенцијал и способност да појединачно искуство отвори према значењима која га превазилазе.

Због тога је један од основних подстицаја за настанак ове књиге била потреба да се испита природа тог *преображаја*. Лакићевићево дело, упркос великом броју објављених књига, дугом присуству у књижевном животу и значајним критичким оценама појединих остварења, није у свим својим поетичким аспектима добило место које омогућава целовито сагледавање његовог доприноса савременој српској књижевности. Његова вишедеценијска видљивост као уредника, приређивача, антологичара и чувара књижевне баштине понекад је заклањала писца, а фрагментарност критичке рецепције остављала је неке од суштинских веза између његових дела недовољно описаним.

Иако је деценијама уназад његов књижевни рад пратила и књижевна критика, готово сва досадашња тумачења била су усмерена на његова појединачна остварења, поетичке особености или вредносне судове, без систематичног испитивања односа фактографије, усменог памћења, документа и имагинације, као једног од интегративних начела његове поетике. У том простору пронашли смо и основни извор мотивације за настанак ове монографије. У књизи која је пред вама настојимо да повезивањем биографске и завичајне фактографије, усменог предања, историјског прототипа

и аутентичног писаног документа у јединствену интерпретативну перспективу, прецизније одредимо Лакићевићево место у савременој српској књижевности и да осветлимо поетички континуитет који досадашња, претежно парцијална рецепција, није могла у целини да покаже.

Књига *(Не)стварна прича: фактографија и фикција у романима Драгана Лакићевића* зато није настала с намером да се накнадним вредновањем „исправља“ једна лична књижевна неправда, већ из потребе да се прецизније осветли један поетички ток савремене српске књижевности у којем се сусрећу усмена и писана култура, домаће и модерно искуство, историјско памћење и стваралачка имагинација. Лакићевићев опус је у том погледу нарочито подстицајан, јер показује како традиција може бити присутна у савременом делу без архаичне затворености, како документ може учествовати у фикцији без свођења романа на хронику и како стварна личност може у књижевном тексту задобити нови идентитет, а да веза са прототипом не буде ни поништена ни механички очувана. Тиме се потврђује оцена неких критичара да је он „писац симетрије“.[2] Овакво постављено испитивање његовог дела истовремено отвара шира питања о односу традиције и модерности и, пре свега, о граници између историјске чињенице и књижевне истине.

Насловна синтагма *(Не)стварна прича* упућује на поетички парадокс који Лакићевићеви романи изнова стварају: стварност понекад располаже већим степеном необичности од онога што читалац очекује од фикције, док књижевна имагинација ту стварност организује тако да она постане уверљива унутар света књижевног дела. „Стварно“

[2] Јасмина Милашиновић, *Вук који је бежао од себе: читајући књиге Драгана Лакићевића*, Ободско слово – Партенон, Ријека Црнојевића – Београд, 1997, 10.

и „нестварно“ зато се не могу распоредити у два стабилна и међусобно затворена подручја. Између њих постоји читав низ посредничких облика – памћење, легенда, сведочење, сан, документ, симбол, приповедна перспектива – кроз које стварност постепено мења свој статус и постаје литерарно уверљива.

Треба истаћи и то да се самим насловом књиге одређујемо према тумачењу односа фактографије и фикције искључиво у романескном опусу, али да наша интерпретација поменутог слоја не укључује све Лакићевићеве романе, већ пре свега оне који представљају репрезентативне примере како се документ (био он стваран или измишљен) преображава у романескну структуру, односно оне који отварају питање: где престаје фактографија, а где почиње фикција? Због тога је највећа пажња посвећена романима *Мастермајнд* (1994) и *Сабор погинулих* (2015), док се у завршним разматрањима скреће пажња и на два краћа романа: *Љубавна књижица* (2004) и *Замак* (2021), али „трагове“ документарности проналазимо и у романима *Студеноград* (1979), *Земаљски кључ* (1985), *Анђео смрти* (1999) и приповеци *Миомирис* (2015).

Иако заснована на идеји да се један од кључних проблемских питања Лакићевићеве поетике осветли кроз интерпретацију односа документарности и фикционалности, ова књига ни издалека не обухвата све значењске хоризонте и семантичке вертикале прозног опуса овог савременог српског књижевника. Искрено захваљујући писцу на бројним документима (рукописима, фотографијама, преписци, старим књигама итд.) која су му (по)служила као грађа за писање управо оних дела која су предмет наше анализе – а нама су били веома драгоцени током писања књиге – остављамо отвореним бројна поетичка питања истраживачима који се буду бавили књижевним опусом овог српског

писца. Мали избор из те грађе налази у Прилозима на крају књиге, чиме смо желели да постакнемо читаоца да и сâм буде учесник у процесу преображаја документа у књижевно дело.

М. Ј. М.

CIP - Каталогизација у публикацији
Библиотеке Матице српске, Нови Сад

821.163.41-31.09 Lakićević D.

ЈЕФТИМИЈЕВИЋ-Михајловић, Марија, 1978-
(Не)стварна прича : фактографија и фикција у романима Драгана Лакићевића / Марија Јефтимијевић Михајловић. - Нови Сад : Научно удружење за развој српских студија ; Лепосавић : Институт за српску културу, 2026 (Ниш : Наис принт). - 264 стр. ; 20 cm

Тираж 300. - Регистар.

ISBN 978-86-88685-16-0